

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

GROWID

STRATEGIA WDRAŻANIA MODELU GOSPODARSTWA OPIEKUŃCZEGO

Opracowanie: Konrad Stępnik

Współpraca: Piotr Nowak, Justyna Adamska

Kraków 2020

Spis treści

Wstęp	3
Model gospodarstwa opiekuńczego – podstawowe założenia	4
Wykaz aktów prawnych wymagających zmiany w związku z realizacją strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego w Polsce	6
Analiza SWOT	10
Strategia wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego – matryca logiczna.....	17
Cel ogólny 1. Tworzenie regulacji prawnych niezbędnych do wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego.....	20
Cel szczegółowy 1.1. Budowa poparcia politycznego	20
Cel szczegółowy 1.2. Przygotowanie projektu ustawy	22
Cel ogólny 2. Przygotowanie systemu gospodarstw opiekuńczych	22
Cel szczegółowy 2.1. Zapewnienie finansowania dla systemu gospodarstw opiekuńczych	22
Cel szczegółowy 2.2. Wdrożenie procesu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych i walidacji kompetencji osób zaangażowanych w ich działalność.....	23
Cel szczegółowy 2.3. Opracowanie programu szkoleniowego dla przedstawicieli jednostek pomocy społecznej.....	25
Cel ogólny 3. Budowanie poparcia społecznego	26
Cel szczegółowy 3.1. Nawiązanie współpracy z interesariuszami tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce	26
Cel szczegółowy 3.2. Organizacja wyjazdów studyjnych.....	27
Cel szczegółowy 3.3. Przeprowadzenie kampanii społecznej	29
Cel szczegółowy 3.4. Upowszechnienie wyników badań naukowych.....	31
Cel ogólny 4. Pozyskanie informacji zwrotnej na temat modelu gospodarstwa opiekuńczego	32
Cel szczegółowy 4.1. Testowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego	33
Cel szczegółowy 4.2. Ilościowe badania społeczne i marketingowe	33
Powiązanie celów strategii z wynikami analizy SWOT	33
Harmonogram realizacji strategii	37

Wstęp

„Strategia wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego” jest jednym z kluczowych efektów realizacji projektu GROWID („Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych”). Projekt ten realizowany jest w przez konsorcjum w składzie: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie oraz Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie. Działania projektowe zostały dofinansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków (GOSPOSTRATEG). Główne cele konsorcjum GROWID to opracowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego oraz przygotowanie systemu jego wdrażania. Ich realizacja pozwoli na przezwycięzenie negatywnych zjawisk składających się na tzw. „pułapkę demograficzną”, która została przez Rząd Polski zdiagnozowana w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jako jedno z najważniejszych wyzwań rozwojowych stojących przed naszym krajem.

Projekt GROWID podzielony został na dwa etapy. W czasie pierwszego z nich przeprowadzono badania diagnostyczne. Na ich podstawie opracowano propozycję rozwiązania, które będzie przygotowane do wdrożenia w drugim etapie projektu przypadającym na okres od lipca 2020 roku do końca grudnia roku 2021. Efekty tych prac znajdują odzwierciedlenie w trzech produktach, które zostały opracowane przez konsorcjum GROWID:

1. Raport z badań diagnostycznych – zawiera szczegółowe omówienie wyników wszystkich zrealizowanych zadań badawczych,
2. Model gospodarstwa opiekuńczego – zawiera szczegółową specyfikację opracowanego rozwiązania, zarówno opis funkcjonowania modelowego gospodarstwa opiekuńczego, jak również całego systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce, na który będą składać się instytucje z sektorów rolniczego i pomocy społecznej, samorządy lokalne oraz gospodarstwa rolne,
3. Strategia wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego – opis działań, które powinny zostać podjęte w celu pełnego wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego.

Niniejsza strategia jest dokumentem wykraczającym poza ramy czasowe projektu GROWID. Grępuje ona zarówno działania, które wpisują się w zaplanowane wcześniej zadania związane z przygotowaniem do wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego, jak również działania, które w dłuższej perspektywie czasowej powinny doprowadzić do ustanowienia w Polsce systemu gospodarstw opiekuńczych. To ważne zastrzeżenie, ponieważ związany jest z nim fakt, że propozycje zawarte w Strategii należy traktować elastycznie. Te z proponowanych działań, które wykraczają zakresowo poza

projekt GROWID będą mogły być modyfikowane pod wpływem postępów we wdrażaniu modelu gospodarstwa opiekuńczego. Proces ten będzie w szczególności determinowany przez prace legislacyjne, których efekty mogą zmienić niektóre szczegółowe rozwiązania składające się na model gospodarstwa opiekuńczego. Głównym celem niniejszej Strategii jest logiczne uporządkowanie działań, które będą podejmowane na rzecz wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego oraz wskazanie instytucji odpowiedzialnych za ich realizację. Dokument ten będzie także przydatny w czasie przyszłej ewaluacji efektów projektu GROWID i Programu GOSPOSTRATEG.

Model gospodarstwa opiekuńczego – podstawowe założenia

Gospodarstwo opiekuńcze to świadczona w gospodarstwie rolnym usługa w zakresie opieki dziennej i/lub integracji społecznej na rzecz osób i rodzin w celu poprawienia ich funkcjonowania. Gospodarstwo rolne rozumiane jest tu zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie Cywilnym.

Proponuje się, by definicja gospodarstwa opiekuńczego została skodyfikowana w ustawie o pomocy społecznej. W ustawie tej powinny znaleźć się zapisy określające warunki i zakres świadczenia opieki przez gospodarstwa rolne oraz standardy, jakie powinna ona spełniać.

Uczestnikami gospodarstw opiekuńczych będą mogły być osoby wymagające wsparcia w realizacji podstawowych czynnościach życiowych, opiece higienicznej, zapewnienia kontaktów z otoczeniem, wsparcia w zakresie integracji i aktywizacji społecznej.

W gospodarstwie opiekuńczym obligatoryjnie świadczone będą usługi w zakresie agrotterapii, pomocy w załatwianiu codziennych spraw uczestników, pomocy w czynnościach higienicznych, podawania posiłków i napojów uczestnikom.

Z opieki dziennej w gospodarstwie opiekuńczym może korzystać jednocześnie do 8 uczestników. W skali tygodnia z usług świadczonych w gospodarstwach opiekuńczych korzystać może nie więcej niż 24 uczestników.

Rozpoczęcie działalności gospodarstwa opiekuńczego będzie możliwe po zarejestrowaniu go w Urzędzie Wojewódzkim. Rejestracja ta będzie musiała zostać poprzedzona uzyskaniem niezbędnych pozwoleń oraz odbyciem szkolenia i przejściem procesu certyfikacji realizowanego przez Centrum Doradztwa Rolniczego.

Gospodarstwo opiekuńcze będzie rozszerzeniem i uzupełnieniem prowadzonej działalności rolniczej. Działalność gospodarstw opiekuńczych będzie w związku z tym wyłączona z przepisów Ustawy Prawo Przedsiębiorców. Dochody osiągnięte z tytułu świadczenia w gospodarstwie rolnym opieki dziennej będą podlegać przedmiotowemu zwolnieniu z podatku dochodowego (art. 21 ustawy o podatku dochodowym). Przedmiotowe zwolnienie z podatku dochodowego dochodów osiągniętych z tytułu

świadczenia w gospodarstwie rolnym opieki dziennej implikuje, że rolnicy i domownicy w gospodarstwach rolnych prowadzący gospodarstwa opiekuńcze i spełniający warunki określone w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników (Art. 5a) będą mogli podlegać ubezpieczeniu w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Usługi świadczone przez gospodarstwa opiekuńcze będą opodatkowane podatkiem od towarów i usług. Ze względu na fakt, że zakres działalności gospodarstw opiekuńczych będzie ograniczony zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej w większości przypadków będą one zwolnione z obowiązku płacenia podatku VAT na mocy artykułu 113 ustawy o VAT (zwolnienie od podatku sprzedaży dokonywanej przez podatników, u których wartość sprzedaży nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 200 000 zł).

Usługi gospodarstw opiekuńczych będą mogły być pośrednio finansowane przez podmioty publiczne, które będą mogły zawierać z rolnikami umowy na świadczenie tego typu usług.

Jednostki samorządu terytorialnego powinny otrzymać finansowe wsparcie na zakup usług dla seniorów. Proponuje się by umożliwić im przeznaczanie na ten cel środków dostępnych w rządowych programach, takich jak ASOS, Senior +, „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 powinien przewidywać dotację na przystosowanie gospodarstwa rolnego do świadczenia usług opiekuńczych zgodnie z proponowanym modelem.

Finansowanie projektów realizowanych w gospodarstwach opiekuńczych powinno zostać dopuszczone w ramach Programów Operacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027.

Rejestracja gospodarstwa opiekuńczego w odpowiednim Urzędzie Wojewódzkim będzie wymagała przedstawienia dwóch certyfikatów wydawanych przez CDR: certyfikatu dla danego gospodarstwa, który będzie wydawany na podstawie programu agroterapii oraz certyfikatu potwierdzającego posiadanie przez prowadzącego gospodarstwo wymaganych kompetencji.

Rozwijanie w Polsce gospodarstw opiekuńczych powinno stać się ustawowym zadaniem jednostek doradztwa rolniczego. W wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego obowiązkowe powinno być utworzenie stanowiska specjalistów, których wyłącznym zadaniem będzie praca z osobami planującymi utworzenie gospodarstwa opiekuńczego, z prowadzącymi gospodarstwa opiekuńcze oraz osobami realizującymi inne formy rolnictwa społecznego. W ramach Centrum Doradztwa Rolniczego powinna zostać powołana komórka organizacyjna, która zajmie się koordynacją zadań związanych z wdrażaniem systemu gospodarstw opiekuńczych oraz rozwojem idei rolnictwa społecznego.

Infrastrukturę gospodarstwa opiekuńczego stanowią zabudowania gospodarcze, uprawy rolnicze oraz pomieszczenia mieszkalne wchodzące w skład gospodarstwa rolnego, które będą wykorzystywane do działalności opiekuńczej. Gospodarstwo opiekuńcze powinno posiadać:

1. Pomieszczenie do wspólnego spędzania czasu – ze stołem mieszczącym wszystkich uczestników,
2. Drugie oddzielne pomieszczenie wyposażone w łóżko,
3. Pomieszczenia do czynności higienicznych wyposażone w kabinę natryskową, umywalkę, miskę ustępową oraz pralkę. Miska ustępowa i kabina natryskowa nie muszą znajdować się w tym samym pomieszczeniu. Pomieszczenie, w którym znajduje się miska ustępowa musi być wyposażone w umywalkę.
4. Pomieszczenia kuchenne z wyposażeniem niezbędnym do serwowania napojów i posiłków, w takim zakresie, w jakim będzie przewidywał to program agroturystyki danej placówki.
5. Zaplecze niezbędnego do prowadzenia poszczególnych form agroturystyki.

Każde gospodarstwo opiekuńcze powinno dysponować co najmniej dwiema osobami zdolnymi do pełnienia funkcji opiekuna. Opiekunami będą mogli być domownicy gospodarstwa rolnego pracujący na jego rzecz bądź osoby z zewnątrz, z którymi nawiązano stosunek pracy. Zatrudnianie pracowników w gospodarstwach opiekuńczych będzie odbywać się na podstawie ogólnych przepisów odnoszących się do gospodarstw rolnych.

Wykaz aktów prawnych wymagających zmiany w związku z realizacją strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego w Polsce

Model gospodarstwa opiekuńczego bardzo precyzyjnie wskazuje regulacje prawne, które powinny zostać wprowadzone, by w Polsce mógł rozwinąć się system gospodarstw opiekuńczych. Przygotowanie i wprowadzenie tych regulacji jest najważniejszym elementem procesu wdrożenia rozwiązania wypracowanego przez konsorcjum GROWID.

Twórcy modelu gospodarstwa opiekuńczego dążyli do tego, by zaproponowane przez nich rozwiązanie było w jak największym stopniu kompatybilne z już istniejącym systemem prawnym. Wiele rozwiązań dotyczących gospodarstw opiekuńczych jest wzorowanych na regulacjach dotyczących świadczenia usług turystycznych w gospodarstwach rolnych (innym uzasadnieniem dla takiej strategii było dążenie do tego, by działalność opiekuńcza mogła być łączona z działalnością rolniczą). Jednocześnie zwrócono jednak uwagę na istotne różnice pomiędzy działalnością opiekuńczą i turystyczną. W przypadku tej pierwszej niezbędne jest określenie zasad, które zapewnią bezpieczeństwo uczestników gospodarstwa opiekuńczego oraz wysoki standard świadczonych im usług. Gospodarstwa opiekuńcze mają być rozwiązaniem przyczyniającym się do przezwyciężenia problemów składających się na tzw. pułapkę

demograficzną. Rozwiązanie to musi być więc dostępne na szeroką skalę. Realizacja tego celu będzie możliwa w przypadku określenia jasnych zasad działalności gospodarstw opiekuńczych i umożliwienia ich dofinansowywania ze środków publicznych.

Dokument prezentujący model gospodarstwa opiekuńczego w rozbudowany sposób opisuje proponowane przez konsorcjum GROWID zmiany prawne. W poniższej tabeli uporządkowano je poprzez przypisanie do odpowiednich aktów prawnych. Osoby zainteresowane szczegółami proponowanych rozwiązań znajdą w tabeli odnośniki do odpowiednich punktów opracowania „Model gospodarstwa opiekuńczego”.

Wymienione poniżej zmiany dotyczą pięciu obszarów problemowych:

1. Kwestie uregulowane w ustawie o pomocy społecznej: stworzenie prawnej podstawy funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych, określenie zasad ich rejestracji i sprawowania kontroli nad ich działalnością, zdefiniowanie zakresu usług dopuszczalnych w gospodarstwach rolnych oraz minimalnych wymogów, które powinny zostać spełnione przez prowadzących gospodarstwa opiekuńcze,
2. Kwestie uregulowane w przepisach dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej oraz przepisach z zakresu prawa podatkowego: zasady łączenia działalności rolniczej i opiekuńczej, stworzenie podstaw ekonomicznych do rozwoju systemu gospodarstw opiekuńczych,
3. Kwestie uregulowane w aktach dotyczących Funduszy Europejskich: wskazanie źródeł finansowania, które zostaną wykorzystane w procesie tworzenia gospodarstw opiekuńczych,
4. Kwestie unormowane w regulacjach dotyczących finansowania usług opiekuńczych ze środków krajowych: stworzenie mechanizmów finansowania usług gospodarstw opiekuńczych,
5. Kwestie unormowane w ustawie o jednostkach doradztwa rolniczego: stworzenie systemu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych oraz zapewnienie mieszkańcom usług edukacyjnych, który wesprze proces wdrażania proponowanego rozwiązania.

Akty prawne objęte proponowanymi zmianami	Zakres proponowanych zmian	Odniesienie do „Modelu gospodarstwa opiekuńczego”
1. Ustawa o pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie podstawy prawnej świadczenia usług opiekuńczych w gospodarstwie rolnym, • Wprowadzenie definicji gospodarstwa opiekuńczego, • Określenie zakresu usług opiekuńczych w gospodarstwie rolnym (ograniczenie liczby uczestników), 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozdział 2: Tezy 1, 2, 3 i 4 (definicja gospodarstwa opiekuńczego), Teza 5 (katalog usług obligatoryjnych i fakultatywnych), Tezy 6 i 7 (zakres usług), Teza 8 (rejestracja gospodarstwa opiekuńczego), • Rozdział 6, teza 27 (certyfikaty dla gospodarstwa rolnego i dla

	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie zamkniętego katalogu usług obligatoryjnych i fakultatywnych oraz obiorców usług, • Określenie zasad rejestracji działalności gospodarstwa opiekuńczego w Urzędzie Wojewódzkim, w tym określenie dokumentów niezbędnych do rejestracji gospodarstwa opiekuńczego, m.in. certyfikatu dla gospodarstwa rolnego, certyfikatu dla prowadzącego gospodarstwo opiekuńcze, • Określenie wymogów w zakresie odnawiania certyfikatu dla gospodarstwa rolnego co 2 lata, wskazanie Centrum Doradztwa Rolniczego jako instytucji odpowiedzialnej za przeprowadzenie procesu certyfikacji, • Wprowadzenie wymogu, by każde gospodarstwo opiekuńcze dysponowało dwoma osobami zdolnymi do pełnienia funkcji opiekuna, • Określenie zadań Urzędów Wojewódzkich w zakresie kontroli działalności gospodarstw opiekuńczych, • Określenie minimalnych wymogów dotyczących infrastruktury w gospodarstwach opiekuńczych, 	<p>prowadzącego gospodarstwo opiekuńcze)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozdział 8, teza 40 (sposób określenia odbiorców usług gospodarstw opiekuńczych) • Rozdział 9, tezy 42 i 43 (wymogi infrastrukturalne) • Rozdział 10, teza 48 (odnawianie certyfikatu dla gospodarstwa rolnego), tezy 47 i 50 (zapewnienie dwóch opiekunów) • Rozdział 13, teza 61 (dokumenty dotyczące ubezpieczeń wymagane przy rejestracji gospodarstwa opiekuńczego), • Rozdział 14, teza 63 (kontrolowanie działalności gospodarstw opiekuńczych)
<p>2. Ustawa Prawo Przedsiębiorców</p>	<p>Uzupełnienie art. 6, ust. 1, pkt 2. („Przepisów ustawy nie stosuje się do wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów”) o zapis odnoszący się do świadczenia przez rolników usług opiekuńczych zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej.</p>	<p>Rozdział 3, teza 11.</p>
<p>3. Ustawa o podatku dochodowym</p>	<p>Uzupełnienie art. 21 ust. („Wolne od podatku dochodowego są...”) o zapis odnoszący się do dochodów uzyskiwanych w związku ze</p>	<p>Rozdział 3, teza 12</p>

	świadczeniem opisanych w ustawie o pomocy społecznej usług opiekuńczych w gospodarstwach rolnych	
4. Uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020.	Zmiana uchwały Rady Ministrów, by dopuścić możliwość finansowania gospodarstw opiekuńczych w ramach Programu Senior+.	Rozdział 4 , teza 20.
5. Przepisy wprowadzające Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027.	Uwzględnienie w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 środków na tworzenie gospodarstw opiekuńczych.	Rozdział 4 , teza 22.
6. Przepisy wprowadzające regionalne dokumenty strategiczne w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027.	Wprowadzenie możliwości finansowania ze środków Funduszy Europejskich usług gospodarstw opiekuńczych.	Rozdział 4 , teza 23.
7. Ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego oraz regulaminy organizacyjne jednostek doradztwa rolniczego.	<ul style="list-style-type: none"> • Ustanowienie nowego ustawowego zadania jednostek doradztwa rolniczego – rozwijania w Polsce idei rolnictwa społecznego, • Stworzenie w wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego stanowisk pracy dedykowanych rozwojowi rolnictwa społecznego, • Ustanowienie systemu certyfikacji gospodarstw rolnych, w których świadczone będą usługi opiekuńcze, • Wprowadzenie programów szkoleniowych umożliwiających rozwój systemu gospodarstw opiekuńczych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozdział 6, teza 28 (rozwijanie rolnictwa społecznego jako obowiązek ustawowy JDR), tezy 29 i 31 (udział pracowników JDR w procesie certyfikacji gospodarstw opiekuńczych), tezy 30, 32, 33, 39 (zadania Centrum Doradztwa Rolniczego), • Rozdział 4, teza 19 (kształcenie mieszkańców wsi w zakresie współpracy z gospodarstwami opiekuńczymi), • Rozdział 11, teza 57 (kształcenie mieszkańców wsi w zakresie żywienia osób starszych i osób ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi)

	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie systemu ewaluacji działalności gospodarstw opiekuńczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozdział 14, teza 65 (kształcenie mieszkańców wsi w zakresie regulacji prawnych dotyczących prowadzenia gospodarstwa opiekuńczego).
--	---	--

Analiza SWOT

Przedmiotem analizy SWOT był model gospodarstwa opiekuńczego, który ewaluowany był w zakresie możliwości jego wdrożenia. Pierwszym etapem analizy było stworzenie listy słabych i mocnych stron modelu oraz szans i zagrożeń dla procesu jego wdrażania. Pierwsza z tych par odnosiła się do wewnętrznych cech rozwiązania stworzonego przez konsorcjum GROWID. Szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne, niezależne od propozycji zawartych w modelu gospodarstwa opiekuńczego.

Dwie poniższe tabele przedstawiają zmienne wzięte pod uwagę w czasie analizy SWOT oraz wyniki oceny powiązań między nimi. Poszukiwanie owych powiązań było drugim etapem analizy SWOT i sprowadzało się do odpowiedzi na pytania:

1. Czy dana mocna strona pozwoli wykorzystać daną szansę?
2. Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?
3. Czy dana mocna strona pozwoli zniwelować dane zagrożenie?
4. Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?

Parom zjawisk przyznawano noty w zależności od stwierdzonej siły powiązania między nimi:

- Ocena „0” oznacza brak powiązania
- Ocena „1” oznacza powiązanie o umiarkowanej sile
- Ocena „2” oznacza silne powiązanie.

Uzyskane wyniki zostały w zsumowane w wierszach i kolumnach tabeli. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z przyjętą logiką analizy, głównym przedmiotem zainteresowania są wyniki (sumy) uzyskane w kolumnach. Sumy w wierszach pełnią funkcję pomocniczą stwarzając dodatkowy kontekst do analizy otrzymanych wyników.

<p>Silne strony modelu gospodarstwa opiekuńczego</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Proponowane rozwiązania oparte są na wynikach badań naukowych (polityka oparta na dowodach). 2. Model poparty jest doświadczeniami z polskich pilotażowych projektów. 3. Model uwzględnia doświadczenia krajów bardziej zaawansowanych w rozwijaniu rolnictwa społecznego. 4. Proponowana forma prawna gospodarstw opiekuńczych wpisuje je w system pomocy społecznej. 5. Model precyzyjnie określa zakres odpowiedzialności systemu pomocy społecznej i instytucji z otoczenia rolnictwa w zakresie tworzenia i nadzorowania gospodarstw opiekuńczych. 6. Proponowane rozwiązanie może być finansowane za pomocą już istniejących mechanizmów. 7. Model kompleksowo opisuje funkcjonowanie zarówno pojedynczych gospodarstw opiekuńczych, jak również systemu ich tworzenia i nadzoru. 	<p>Słabe strony modelu gospodarstwa opiekuńczego</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego wymaga odpowiednich kompetencji. 2. Prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego wiąże się z przyjęciem dużej odpowiedzialności. 3. Prowadzący gospodarstwo opiekuńcze musi wykazać się przedsiębiorczością by zgromadzić środki na jego założenie i funkcjonowanie. 4. Tworzenie i działalność gospodarstw opiekuńczych angażuje wiele instytucji. 5. Zgodnie z proponowanym rozwiązaniem przepisy normujące działalność gospodarstw opiekuńczych rozproszone będą po różnych aktach prawnych. 6. Wysoki poziom skomplikowania proponowanego rozwiązania. 7. Publiczne finansowanie usług gospodarstw opiekuńczych będzie wymagać współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego.
<p>Szanse na wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gospodarstwa opiekuńcze ujęte są w rządowych dokumentach strategicznych. 2. Idea gospodarstw opiekuńczych jest stosunkowo dobrze rozpropagowana. 3. Oddolny nacisk na przyjęcie rozwiązań pozwalających na tworzenie gospodarstw opiekuńczych. 4. Rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. 5. Istnieje wiele gospodarstw rolnych, które mogłyby podjąć się działalności opiekuńczej. 6. Duże zainteresowanie mieszkańców wsi proponowanym rozwiązaniem. 7. W jednostkach doradztwa rolniczego pracują specjaliści wstępnie przygotowani do doradzania w zakresie tworzenia i prowadzenia gospodarstw opiekuńczych. 	<p>Zagrożenia dla rozwoju obszaru LGD</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Brak współpracy pomiędzy różnymi Ministerstwami i rządowymi agendami. 2. Niedofinansowanie jednostek doradztwa rolniczego. 3. Brak dostatecznej liczby pracowników w jednostkach doradztwa rolniczego. 4. Brak poparcia politycznego dla proponowanych rozwiązań. 5. Częściowe wdrożenie modelu, tzn. wdrożenie tylko niektórych proponowanych elementów rozwiązania. 6. Brak potencjalnych klientów. 7. Zbyt wysokie koszty usług w tworzonych gospodarstwach opiekuńczych.

		Słabe strony modelu gospodarstwa opiekuńczego															
		1	2	3	4	5	6	7	Σ	1	2	3	4	5	6	7	Σ
Szanse	1	1	2	1	2	2	2	2	12	0	0	0	0	0	0	0	0
	2	1	0	0	0	1	1	0	3	2	2	2	0	0	0	0	6
	3	0	1	1	1	0	1	1	5	2	2	2	0	1	1	0	8
	4	0	2	2	2	2	2	0	10	2	2	2	0	0	2	2	10
	5	0	2	1	0	0	2	1	6	2	2	1	2	0	1	2	10
	6	0	1	0	0	1	2	0	4	2	2	1	0	1	1	1	8
	7	0	2	1	0	1	1	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Σ		2	10	6	5	7	11	5		10	10	8	2	2	5	5	
Zagrożenia	1	1	1	1	0	0	0	0	3	0	0	0	2	2	2	2	8
	2	1	1	0	0	0	2	0	4	2	2	2	2	2	2	2	14
	3	1	1	0	0	0	1	0	3	2	2	2	2	2	2	2	14
	4	1	1	1	0	0	1	1	5	1	1	1	2	2	2	2	11
	5	1	1	1	0	1	1	1	6	0	0	0	2	2	2	2	8
	6	2	1	0	1	0	0	0	4	1	1	0	2	0	1	2	7
	7	1	1	0	0	0	2	0	4	2	2	2	2	2	2	2	14
Σ		8	7	3	1	1	7	2		8	8	7	14	12	13	14	

Czy dana mocna strona pozwoli wykorzystać daną szansę?

- Mocne strony modelu gospodarstwa opiekuńczego w znaczący sposób wzmacniają szanse związane z ujęciem tego rozwiązania w rządowych dokumentach strategicznych. Model można traktować jako ukonkretyzowanie zapisów tych strategii. W procesie wdrażania modelu należy eksponować ten wątek. **Gospodarstwa opiekuńcze wpisują się w szersze polityki związane z rozwojem obszarów wiejskich oraz rozwojem usług społecznych.**
- Mocne strony modelu gospodarstwa opiekuńczego, które w największym stopniu pozwalają wykorzystać szanse związane z jego wdrażaniem to:
  - Propozycja finansowania działalności opiekuńczej w gospodarstwach rolnych w ramach już istniejących mechanizmów
  - Oparcie modelu na doświadczeniach z pilotażowych projektów realizowanych w Polsce.

Taki rezultat analizy SWOT nie powinien zaskakiwać. Zagadnienie finansowania działalności opiekuńczej jest kluczową kwestią dla przyszłości proponowanego rozwiązania. To właśnie między innymi czynniki ekonomiczne sprawiają, że mimo rosnącego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze na obszarach wiejskich nie powstaje należyta liczba przedsięwzięć je zaspokajających. Z drugiej strony, gospodarstwa opiekuńcze nie mogą rewolucjonizować istniejącego systemu pomocy społecznej, lecz go uzupełniać. Mają one być jednym z palety rozwiązań dostępnych społecznościom lokalnym. **Wykorzystanie istniejących mechanizmów finansowania pozwoli oprzeć się na już istniejących instytucjach i już działających procedurach, co znacznie ułatwi wdrażanie proponowanego rozwiązania.**

Proponowane rozwiązanie jest innowacją, na którą jednak składają się elementy testowane w pilotażowych projektach. Ten fakt pozwala wykorzystać większość szans związanych z wdrażaniem modelu gospodarstwa opiekuńczego. **Oparcie go na sprawdzonych rozwiązaniach znacznie zmniejsza ryzyko związane z przyszłym procesem wdrożenia.**

- Zjawisko starzenia się społeczeństwa niesie za sobą wiele negatywnych konsekwencji. Z perspektywy tworzenia gospodarstw opiekuńczych rodzi ono jednak istotne szanse. **Rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze wzmacnia prawie wszystkie pozytywne aspekty modelu gospodarstwa opiekuńczego.**
- Proponowane rozwiązanie pozwala wykorzystać szanse związane z zasobami kadrowymi doradztwa rolniczego. **Zarówno w Centrum Doradztwa Rolniczego, jak również w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego pracują wykwalifikowane osoby, które mogą wziąć udział w procesie wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego.** Mocne strony tego rozwiązania pozwolą im

skuteczniej działać na rzecz jego upowszechniania i implementacji na obszarach wiejskich. Wyniki analizy SWOT wskazują, że **szczególnie istotna będzie współpraca jednostek doradztwa rolniczego z przedstawicielami systemu pomocy społecznej.**

Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?

- Wyniki analizy SWOT wskazują, że należy minimalizować oddziaływanie słabej strony modelu gospodarstwa opiekuńczego związanej z koniecznością posiadania odpowiednich kompetencji. Rozwiązanie opracowane przez konsorcjum GROWID zakłada, że gospodarstwa opiekuńcze to świadczona w gospodarstwie rolnym usługa w zakresie opieki dziennej i/lub integracji społecznej na rzecz osób i rodzin w celu poprawienia ich funkcjonowania. Taka definicja nastrocza pewnych trudności w kontekście wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego. Dobre rozpropagowanie idei zielonej opieki powoduje, że wielu mieszkańców wsi jest zainteresowanych utworzeniem gospodarstwa opiekuńczego. Nie każdy zainteresowany będzie jednak posiadał odpowiednie kompetencje oraz zasoby by stać się prowadzącym gospodarstwo opiekuńcze. Nie każde gospodarstwo rolne będzie stanowić odpowiednie miejsce do świadczenia usług opiekuńczych. Gospodarstw opiekuńczych nie będą mogli tworzyć mieszkańcy wsi nie dysponujący gospodarstwem rolnym. Opracowany model nie odpowie zatem w pełni na zapotrzebowanie obszarów wiejskich. Jest on jednak próbą wyważenia sprzecznych racji, w tym między innymi dążenia do utworzenia jak największej liczby miejsc świadczących usługi opiekuńcze na obszarach wiejskich, a koniecznością zapewnienia ich odpowiedniej jakości. **W ramach wdrażania modelu konieczne jest podjęcie działań, które pomogą osobom zainteresowanym utworzeniem gospodarstwa opiekuńczego zdobyć i potwierdzić niezbędne do tego kompetencje. Potrzebne jest również uruchomienie wsparcia i doradztwa dla rolników w zakresie przygotowania gospodarstw do pełnienia funkcji opiekuńczych.**
- Wdrażanie w Polsce modelu gospodarstwa opiekuńczego będzie działaniem międzysektorowym, angażującym wiele instytucji. Fakt ten nie utrudni jednak znacząco wykorzystania szans związanych z implementacją tego rozwiązania. Problemy społeczne wynikające ze zjawiska starzenia się społeczeństwa oraz wcześniejsze działania doradztwa rolniczego związanego z propagowaniem zielonej opieki powodują, że grono osób i instytucji zainteresowanych powodzeniem projektu GROWID jest szerokie. **Kluczowe będzie jednak stworzenie platform współpracy pomiędzy przedstawicielami różnych sektorów. Konieczne jest to na szczeblu centralnym (wypracowanie regulacji prawnych niezbędnych do wdrożenia modelu) oraz regionalnym i lokalnym (współpraca na rzecz tworzenia konkretnych gospodarstw).**

- Stopień skomplikowania proponowanego rozwiązania może obniżać zainteresowanie jego wdrożeniem. **Konieczne jest prowadzenie przemyślanych działań promocyjnych, które w przystępny sposób przedstawiać będą ideę gospodarstw opiekuńczych.**

Czy dana mocna strona pozwoli zniwelować dane zagrożenie?

- Fakt, że proponowany model gospodarstwa opiekuńczego oparty jest na wynikach badań naukowych pozwala częściowo przeciwdziałać zagrożeniom w procesie jego wdrażania. Jego sukces w dużej mierze zależy od woli politycznej, rozumianej tu jako poparcie decydentów dla proponowanych rozwiązań. Badania naukowe dostarczają argumentów za każdym z elementów modelu. Podobnie oddziałuje mocna strona modelu związana z wcześniejszym przetestowaniem ich w ramach pilotażowych projektów. Racjonalne przesłanki nie są oczywiście gwarantem, że proponowane rozwiązanie zostanie wdrożone, ale powodują, że jest ono trudniejsze do odrzucenia. Wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego jest możliwe, ponieważ jest oparty na rzetelnych danych i głębokim rozeznaniu kontekstu społecznego, kulturowego, gospodarczego i prawnego. **Wskazane jest zaplanowanie działań, które pozwolą zaangażować w proces implementacji gospodarstw opiekuńczych przedstawicieli władz wykonawczych i ustawodawczych.**
- Ciekawym wnioskiem z analizy SWOT jest to, że niektóre mocne strony modelu gospodarstwa opiekuńczego potęgują, a nie niwelują, zagrożenia związane z jego wdrażaniem. Zaletą modelu jest to, iż wskazuje w jaki sposób gospodarstwa opiekuńcze wpiszą się w istniejący system pomocy społecznej. Urzeczywistnienie tej idei wymaga jednak współpracy międzyresortowej i międzysektorowej. Brak takiej współpracy będzie owocował niemożnością wykorzystania atutów proponowanego rozwiązania. **Pomocne w uniknięciu tego zagrożenia byłoby stworzenie podmiotu, który będzie koordynował działania różnych instytucji zaangażowanych w proces wdrożenia. Taki podmiot powinien posiadać poparcie osób i instytucji, które będą podejmować decyzje odnośnie wdrożenia rozwiązania wypracowanego przez konsorcjum GROWID.**
- Nowe rozwiązania z zakresu innowacji społecznych zawsze rodzą wątpliwości związane z ich racjonalnością ekonomiczną i możliwościami finansowania. Ogromną zaletą modelu gospodarstwa opiekuńczego jest to, że jego wdrożenie nie musi wiązać się z koniecznością tworzenia nowych mechanizmów finansowania usług opiekuńczych. Tworzenie i funkcjonowanie gospodarstw opiekuńczych możliwe będzie dzięki odpowiedniemu ukierunkowaniu już istniejących instrumentów. **Konieczne jest podjęcie bardzo energicznych działań zwłaszcza w zakresie umożliwienia finansowania procesu tworzenia gospodarstw opiekuńczych w ramach Funduszy Europejskich.** Brak takiej możliwości w perspektywie

finansowej zaczynającej się w roku 2021 może odwlec implementację proponowanego rozwiązania o lata.

Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?

- Analiza w zakresie powiązań pomiędzy słabymi stronami i zagrożeniami potwierdziła wcześniejsze ustalenia. Konieczne jest wsparcie merytoryczne osób, które będą zakładać i prowadzić gospodarstwa opiekuńcze. To proces, w który będzie zaangażowanych wiele instytucji, przy czym należy doprecyzować, że mowa tu nie o procesie implementacji przepisów prawnych, ale tworzeniu konkretnych miejsc, w których świadczone będzie wsparcie dla osób starszych na bazie gospodarstw rolnych. Kompleksowość rozwiązania powoduje, że rolnicy zakładający gospodarstwa opiekuńcze będą potrzebowali przewodnika, który przeprowadzi ich przez ten proces. Tego typu wsparcie powinno być także dostępne dla innych lokalnych aktorów zaangażowanych w tworzenie konkretnych gospodarstw opiekuńczych. **Najtańszym i najefektywniejszym sposobem przewyższenia słabej strony związanej z koniecznością tworzenia lokalnych sieci współpracy wydaje się być zaangażowanie doradców rolniczych w proces implementacji proponowanego modelu.** Wymaga to jednak poparcia politycznego i niewielkiego wsparcia jednostek doradztwa rolniczego.
- Poparcie polityczne dla implementacji gospodarstw opiekuńczych potrzebne jest także, by pokierować procesem tworzenia potrzebnych regulacji prawnych, który zaangażuje wiele różnych instytucji. Antycypowane problemy w takiej międzysektorowej współpracy mogą potencjalnie wzmacniać wszystkie słabe strony proponowanego rozwiązania. Mogą one skutkować częściowym wdrożeniem proponowanego rozwiązania. Niekoniecznie będzie to oznaczać fiasko tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych. Niewdrożenie niektórych elementów modelu nie będzie uniemożliwiało jego funkcjonowania, ale owo funkcjonowanie nie będzie wówczas optymalne. Przykładowo, jeśli nie zapewni się wsparcia merytorycznego dla rolników planujących rozpoczęcie działalności opiekuńczej, to wielu z nich mimo to podejmie ją własnymi siłami. Brak wsparcia szkoleniowego i doradczego będzie jednak zwiększać prawdopodobieństwo, że gospodarstwa opiekuńcze będą funkcjonować niepoprawnie. Brak doradztwa będzie skutkować także zapewne tym, że powstanie mniej gospodarstw opiekuńczych, niż gdyby było to możliwe przy szerokim wsparciu dla rolników. Tego typu przykłady można mnożyć. **Konieczne jest zatem podjęcie działań pozwalających na uzyskanie poparcia decydentów i wykorzystanie go do stworzenia trwałej platformy współpracy pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w proces wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego.**

- Konsorcjum GROWID dążyło do tego, by zaproponować rozwiązanie kompleksowe, które uwzględni wszystkie niuanse procesu tworzenia i funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych. Skutkuje to szczegółowością modelu gospodarstwa opiekuńczego, rozumianą tu jako liczba elementów, z których się ono składa. Z drugiej strony, każdy z tych elementów wymaga jeszcze dalszego uszczegółowienia w ramach tworzenia proponowanych regulacji prawnych, instrukcji, zaleceń oraz programów szkoleniowych. Obie te okoliczności powodują, że konieczne jest utrzymanie zaangażowania członków konsorcjum w proces implementacji modelu gospodarstwa opiekuńczego. **Przedstawiciele Centrum Doradztwa Rolniczego oraz Uniwersytetów powinni propagować wyniki przeprowadzonych badań oraz udostępniać decydom wiedzę niezbędną do poprawnego wdrożenia wypracowanego rozwiązania. Jego elementy powinny podlegać konsultacjom społecznym**, by jak ostateczne rozwiązania systemowe były dobrze rozumiane przez ich odbiorców i możliwie niezawodne.

Strategia wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego – matryca logiczna

CELE OGÓLNE	CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI PRODUKTU	WARTOŚCI DOCELOWE WSKAŹNIKÓW	PODMIOT ODPOWIEDZIA L-NY
1. Tworzenie regulacji prawnych niezbędnych do wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego	1.1. Budowa poparcia politycznego	Liczba spotkań zespołu zadaniowego powołanego przez Prezesa Rady Ministrów	5	MINROL
		Liczba spotkań z członkami komisji sejmowych	10	MINROL, CDR, UJ, UR
	1.2. Przygotowanie projektu ustawy	Liczba konsultacji z ekspertami prawnymi	2	MINROL
		Liczba projektów ustaw poddanych konsultacjom społecznym	1	MINROL
2. Przygotowanie systemu gospodarstw opiekuńczych	2.1. Zapewnienie finansowania dla systemu gospodarstw opiekuńczych	Liczba wdrożonych instrumentów finansowych wspierających tworzenie gospodarstw opiekuńczych	1	MINROL

		Liczba instrumentów finansowych wspierających zakup usług gospodarstw opiekuńczych	1	MINROL
	2.2. Wdrożenie procesu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych i walidacji kompetencji osób zaangażowanych w ich działalność	Liczba regulaminów certyfikatu gospodarstwa rolnego	1	CDR
		Liczba wniosków o włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji	2	CDR
		Liczba opracowanych programów szkoleniowych dla prowadzących gospodarstwa opiekuńcze	1	CDR
		Liczba opracowanych programów szkoleniowych dla opiekunów w gospodarstwach opiekuńczych	1	CDR
		Liczba przeszkolonych pracowników Ośrodków Doradztwa Rolniczego	16	CDR
		Liczba opracowanych poradników dotyczących prowadzenia gospodarstwa opiekuńczego	3	CDR

	2.3. Przygotowanie programu szkoleniowego dla przedstawicieli jednostek pomocy społecznej	Liczba programów szkoleniowych dla przedstawicieli jednostek pomocy społecznej	1	CDR
3. Budowanie poparcia społecznego	3.1. Nawiązanie współpracy z interesariuszami tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce	Liczba seminariów regionalnych	16	MINROL
	3.2. Organizacja wyjazdów studyjnych	Liczba krajowych wyjazdów studyjnych	2	CDR
		Liczba zagranicznych wyjazdów studyjnych	3	CDR
	3.3. Przeprowadzenie kampanii społecznej	Liczba prowadzonych stron internetowych projektu	1	CDR
		Artykuły w prasie, w tym w prasie rolniczej	10	CDR
		Artykuły w prasie specjalistycznej z zakresu pomocy społecznej	2	CDR, UJ
		Informacje w tradycyjnych i nowych mediach	20	MINROL, CDR, UJ, UR
		Konferencje prasowe w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi	3	MINROL, CDR, UJ, UR
		3.4. Upowszechnienie wyników badań naukowych	Liczba publikacji w czasopismach punktowanych	3
		Liczba wystąpień na konferencjach naukowych	5	UJ, UR, CDR

4. Pozyskanie informacji zwrotnej na temat modelu gospodarstwa opiekuńczego	4.1. Testowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego	Liczba regionalnych warsztatów dla właścicieli gospodarstw rolnych	16	UR, CDR
	4.2. Ilościowe badania społeczne i marketingowe	Liczba ankietowanych osób	1500	UR
		Liczba ankietowanych seniorów zamieszkałych na obszarach wiejskich	350	UR

Cel ogólny 1. Tworzenie regulacji prawnych niezbędnych do wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego

Obecnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące działalności rolniczej i pomocy społecznej nie uwzględniają gospodarstwa opiekuńczego, jako jednej z funkcji gospodarstwa rolnego i formy opieki. Istniejące gospodarstwa opiekuńcze dostosowują się do obowiązujących przepisów, aby funkcjonować i świadczyć usługi opiekuńcze, a często jest to bardzo skomplikowane. W ramach Celu 1 Strategii prowadzone będą wszelkiego rodzaju prace i działania w celu stworzenia otoczenia instytucjonalno-prawnego dla efektywnego wdrożenia modelu i dalszego rozwoju społecznej funkcji gospodarstw rolnych.

Cel szczegółowy 1.1. Budowa poparcia politycznego

W ramach tego celu szczegółowego podjęte zostaną prace w zakresie popularyzacji społecznej funkcji gospodarstw rolnych wśród decydentów politycznych., Dotychczas hasło „gospodarstwa opiekuńcze” najbardziej znane było w środowisku zbliżonym do resortu rolnictwa oraz instytucji okołorolniczych i doradztwa rolniczego. W celu efektywnego wdrożenia wypracowanego modelu gospodarstwa rolniczego należy go przedstawić i promować wśród innych instytucji administracji państwowej i samorządowej.

Resort rolnictwa podejmie szereg działań w postaci spotkań, konferencji z przedstawicielami konkretnych instytucji państwowych, na szczeblu decyzyjnym, oraz komisji sejmowych i senackich w celu przedstawienia idei gospodarstw opiekuńczych i konsultacji wypracowanego w ramach projektu GROWID modelu ich funkcjonowania. Należy wyraźnie podkreślić, iż działania te będą miały bezpośredni wpływ na jakość i rangę tworzonych w następnej kolejności przepisów prawnych.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż resort rolnictwa już w trakcie realizacji fazy badawczej podejmował działania w celu upowszechnienia idei gospodarstw opiekuńczych. Gospodarstwa opiekuńcze zostały ujęte w dokumencie przygotowanym przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pt. *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ*, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 26 października 2018 r. jako jedna z form opieki dziennej i całodobowej, okresowej i stałej, dostosowanej do zróżnicowanych potrzeb niesamodzielnych osób starszych. W *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* gospodarstwa opiekuńcze zostały przedstawione jako jedna z form opieki i jednocześnie dywersyfikacji źródeł dochodu rolników. W *Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej* (M.P. 2019 r., poz. 214) również uwzględniono gospodarstwa opiekuńcze jako formę rozwoju rolnictwa społecznego.

W ramach realizacji niniejszej strategii zakłada się powołanie międzyresortowego zespołu ds. wdrożenia modelu gospodarstw opiekuńczych. W celu podniesienia rangi znaczenia gospodarstw opiekuńczych planuje się powołanie tego zespołu zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów. W skład zespołu wejdą m.in. przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstw Finansów, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, wybranych podmiotów ekonomii społecznej. Skład zespołu będzie uzupełniany na bieżąco o koniecznych ekspertów.

Zadania zespołu obejmą m.in.:

- przeanalizowanie przygotowanej przez GROWID strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego, a następnie nadzorowanie jej wdrażania i dostosowywania do zmieniających się uwarunkowań politycznych, prawnych, ekonomicznych i społecznych; w rezultacie rekomendowanie przyjęcia strategii uchwałą Rady Ministrów, co znacznie podniosłoby rangę dokumentu i ułatwiło wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie usług społecznych na obszarach wiejskich);
- dogłębna analiza obecnego stanu prawnego i wypracowanie propozycji odpowiednich ram prawnych i zasad służących prawidłowemu i efektywnemu wdrażaniu modelu gospodarstwa opiekuńczego, poprzez m.in. wskazanie wprowadzenia i rekomendowanie koniecznych zmian w obecnie obowiązującym prawie, usankcjonowanie definicji gospodarstwa opiekuńczego;
- wypracowanie zasad współpracy międzyresortowej w zakresie wdrażania gospodarstwa opiekuńczego;

- zlecenie opracowania konkretnych regulacji prawnych i dokumentów wdrożeniowych oraz ustalanie harmonogramu prac legislacyjnych;
- organizowanie dodatkowych konsultacji z kluczowymi decydentami w sprawie konkretnych rozwiązań.

Cel szczegółowy 1.2. Przygotowanie projektu ustawy

W celu wprowadzenia do porządku prawnego instytucji gospodarstwa opiekuńczego w strategii wskazane zostały przykładowe akty prawne wymagające stosownych zmian legislacyjnych. Jest to lista/katalog otwarty, który może być modyfikowany pod wpływem postępu prac związanych z przygotowaniem i wdrożeniem niezbędnych regulacji prawnych.

Jednym z zadań wspomnianego zespołu, który zostanie powołany zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów będzie miał m.in. za zadanie zweryfikować powyższy katalog i na bieżąco proponować kolejne konieczne zmiany legislacyjne. Wypracowane zostaną konkretne propozycje zmian aktualnie obowiązujących przepisów prawnych, w szczególności w obszarze pomocy społecznej, finansów publicznych i ekonomii społecznej.

W skład zespołu wejdą przedstawiciele kluczowych dla przedmiotowego zagadnienia resortów i instytucji. Zadaniem każdego z członków zespołu będzie przedstawienie aktów prawnych z zakresu działania reprezentowanej instytucji, których zmiany/modyfikacje mogą być istotne dla wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego i ułatwienia jego dalszego rozwoju. Rezultaty prac zostaną przedstawione w formie założeń lub/i rekomendacji. Na ich podstawie przygotowany zostanie wstępny harmonogram prac legislacyjnych.

Cel ogólny 2. Przygotowanie systemu gospodarstw opiekuńczych

W ramach celu ogólnego strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego skupione zostały działania, które uzupełnią zręby systemu stworzonego w ramach realizacji zadań przypisanych do celu numer 1. Inaczej niż w przypadku opisanych powyżej działań, zadania przypisane do celów szczegółowych 2.1, 2.2. oraz 2.3. nie zostały uwzględnione w ramach projektu GROWID. Wynika to z faktu, że dotyczą one elementów modelu, które zostały opracowane na podstawie wyników badań i nie były możliwe do przewidzenia na etapie przygotowania wniosku projektowego.

Cel szczegółowy 2.1. Zapewnienie finansowania dla systemu gospodarstw opiekuńczych

Model gospodarstwa opiekuńczego zakłada, że implementacja tego rozwiązania może odbywać się przy udziale środków krajowych i środków dostępnych w ramach Funduszy Europejskich. Przewiduje się, że te drugie mogłyby zostać wykorzystane do finansowania procesu tworzenia gospodarstw opiekuńczych. Resort rolnictwa podjął starania, aby wsparcie finansowe rozwoju rolnictwa

społecznego, w tym gospodarstw opiekuńczych, ujęte zostało Planie Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027. Działania w tym zakresie będą kontynuowane w czasie realizacji drugiej fazy projektu GROWID.

Opisany międzyresortowy zespół ds. wdrożenia modelu gospodarstw opiekuńczych podejmie prace nad stworzeniem instrumentów finansowych, które wesprą klientów zakupujących usługi opiekuńcze w gospodarstwach rolnych. Pod uwagę zostanie przy tym wzięta możliwość współfinansowania usług społecznych/opiekuńczych (świadczonych w gospodarstwach opiekuńczych) z krajowych środków budżetowych.

Cel szczegółowy 2.2. Wdrożenie procesu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych i walidacji kompetencji osób zaangażowanych w ich działalność

Jednostki doradztwa rolniczego są podmiotami, które odgrywają aktywną rolę w rozwijaniu w Polsce różnych form rolnictwa społecznego. Dysponują one zasobami (np. doświadczoną kadrą, kontaktami z rolnikami, siecią pracowników w terenie), które mogą zostać wykorzystane do rozwijania i utrzymania systemu gospodarstw opiekuńczych w naszym kraju. Struktury doradztwa rolniczego mogą być w szczególności wykorzystane do rozwiązania wielu praktycznych problemów związanych z funkcjonowaniem gospodarstw opiekuńczych. Wdrażanie proponowanego przez konsorcjum GROWID modelu wymaga prowadzenia wstępnej selekcji gospodarstw rolnych i osób, które będą mogły prowadzić działalność opiekuńczą w nich. Potrzebne jest stworzenie systemu szkolenia takich osób oraz zapewnienia mechanizmu walidacji posiadanych przez nich kompetencji. Wprowadzenie rozwiązań w tym zakresie wyeliminuje z systemu nieuczciwych przedsiębiorców nie będących rolnikami, którzy mogliby wykorzystać gospodarstwo opiekuńcze jako „łatwiejszą” formę prawną prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie opieki. Po drugie, wysoko ustawiony próg wejścia do systemu (konieczność odbycia szkoleń i przejścia certyfikacji) uprawdopodobni, świadczone usługi będą cechować się odpowiednią jakością. Po trzecie, proponowane rozwiązania będą gwarancją, że usługi opiekuńcze w gospodarstwach rolnych będą świadczone przez właściwie przygotowane do tego osoby. Wszystko to będzie budować zaufanie do systemu i dobrą markę gospodarstw opiekuńczych, które będą stanowić kapitał społeczny osób i instytucji zaangażowany w proces implementacji systemu gospodarstw opiekuńczych. Kapitał ten ułatwi przeprowadzenie procesu implementacji opisywanego tu rozwiązania. Należy jednocześnie pamiętać, że szkolenia dla rolników zainteresowanych prowadzeniem gospodarstw opiekuńczych powinny być nie tylko realizowane na odpowiednim poziomie, ale również łatwo dostępne. Warunek ten może zostać spełniony poprzez oparcie systemu szkolenia i certyfikacji gospodarstw rolnych o zasoby doradztwa rolniczego.

Wskaźniki przypisane do celu szczegółowego 2.2. wprost odnoszą się elementów modelu uwzględniających jednostki doradztwa rolniczego. Centrum Doradztwa Rolniczego będzie zarządzać

systemem certyfikacji gospodarstw rolnych, na bazie których tworzone będą gospodarstwa opiekuńcze. W związku z tym konieczne będzie przygotowanie regulaminu, który będzie określał zasady przyznawania i odnawiania certyfikatu niezbędnego do zalegalizowania gospodarstwa opiekuńczego w Urzędzie Wojewódzkim. W funkcjonowanie systemu udzielania certyfikatów gospodarstw rolnych zaangażowani będą przedstawiciele wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego, którzy będą udzielać wsparcia w zakresie tworzenia programów agroterapii potrzebnych do ich uzyskania. Doradcy rolniczy będą także odgrywać doniosłą rolę w zakresie upowszechniania modelu gospodarstwa opiekuńczego, identyfikowania rolników, którzy mogą do niego dołączyć oraz animowania lokalnych sieci współpracy na rzecz tworzenia gospodarstw opiekuńczych. Centrum Doradztwa Rolniczego opracuje zatem program szkoleniowych, którzy wyposażą wyznaczonych pracowników ośrodków wojewódzkich w niezbędną wiedzę i kompetencje oraz zapewni jednolity sposób realizacji zadań związanych z funkcjonowaniem systemu gospodarstw opiekuńczych.

Rejestracja gospodarstwa opiekuńczego we właściwym Urzędzie Wojewódzkim będzie wymagać nie tylko wcześniejszego uzyskania certyfikatu dla gospodarstwa rolnego, ale także potwierdzenia kompetencji prowadzącego gospodarstwo opiekuńcze. Nieobowiązkowe, ale rekomendowane będzie zdobycie odpowiednich kompetencji przez osoby pełniące funkcje opiekunów w gospodarstwach opiekuńczych. Centrum Doradztwa Rolniczego opracuje programy szkoleniowe umożliwiające nabycie mieszkańcom wsi tych kompetencji. Na etapie tworzenia niniejszej strategii nie przesądza się czy docelowo szkolenia będą realizowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego czy przez ośrodki wojewódzkie. Wstępnie przyjmuje się, że szkolenia będą realizowane przez CDR, ale w przypadku dużego zainteresowania nimi w danym regionie możliwe będzie ich realizacja we współpracy z konkretnym ODR-em. Specjaliści z Centrum Doradztwa Rolniczego przygotowują dwa wnioski o włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji dla kwalifikacji rynkowej „prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego” oraz kwalifikacji rynkowej „pełnienie funkcji opiekuna w gospodarstwie opiekuńczym”.

Model gospodarstwa opiekuńczego opracowany przez konsorcjum GROWID zawiera propozycje szczegółowych rozwiązań dotyczących wszystkich aspektów funkcjonowania opieki w gospodarstwach rolnych. Opis modelu gospodarstwa opiekuńczego nie może jednak odgrywać roli podręcznika zakładania takiego gospodarstwa, ponieważ z uwagi na cel w jakim powstało to opracowanie, niektóre zagadnienia przedstawione zostały bez uwzględnienia szczegółów nieistotnych z punktu widzenia całego systemu. Jednocześnie owe szczegóły będą jednak bardzo istotne dla osób tworzących konkretne gospodarstwa opiekuńcze. Wdrożenie całego ich systemu będzie wymagało stworzenia przewodników, które ułatwią zainteresowanym mieszkańcom wsi przejście procesu certyfikacji. Szczególnie wskazane jest zapewnienie materiałów dotyczących przygotowania posiłków w gospodarstwach opiekuńczych, dostosowania pomieszczeń do usług opiekuńczych oraz przygotowania

programu agrotterapii. Kolejne materiały mogą powstawać w zależności od diagnozowanego zapotrzebowania mieszkańców wsi na wsparcie edukacyjne (patrz cel szczegółowy 4.1.). To kolejne zadanie, które zostanie zrealizowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego, jako podmiot szczególnie mocno zaangażowany w opracowanie i wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego.

Należy podkreślić, że realizacja przez jednostki doradztwa rolniczego zadań przypisanych do celu szczegółowego 2.2. zależeć będzie od realizacji zadań przyporządkowanych do celów 1.1., 1.2. i 2.1. Wprowadzenie procesu certyfikacji gospodarstw rolnych oraz walidacja kwalifikacji osób zaangażowanych w ich prowadzenie będzie wymagało wcześniejszego ustanowienia ram prawnych dla systemu gospodarstw opiekuńczych oraz zapewnienia ich systemu finansowania. Przed przystąpieniem do realizacji zadań przyporządkowanych do celu 2.2. konieczne będzie ich zweryfikowanie i ewentualne zaktualizowanie, ponieważ niektóre z nich mogą ulec zmianie pod wpływem ostatecznie przyjętych zmian prawnych.

Cel szczegółowy 2.3. Opracowanie programu szkoleniowego dla przedstawicieli jednostek pomocy społecznej

Badania przeprowadzone przez konsorcjum GROWID pokazały, że barierą dla rozwoju usług opiekuńczych na obszarach wiejskich jest ich cena. Wiele rodzin osób starszych nie jest gotowych na ponoszenie pełnej odpłatności za pomoc udzielaną ich bliskim. Jednocześnie należy przewidywać, że w związku z migracjami i postępującym starzeniem się wiejskich populacji będzie rosła liczba osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Gospodarstwa opiekuńcze będą rozwiązaniem, które pomoże rozwiązać ten problem społeczny spadający na barki samorządów, jako podmiotów odpowiedzialnych za zapewnienie usług opiekuńczych mieszkańcom. Proponowane rozwiązanie opracowane zostało w taki sposób, by instytucje publiczne mogły być klientami gospodarstw opiekuńczych, którzy dofinansowują świadczone przez nie usługi. Wdrożenie tej idei wymaga nie tylko odpowiedniego przygotowania samych gospodarstw opiekuńczych, ale także odpowiedniej wiedzy po stronie przedstawicieli jednostek pomocy społecznej oraz lokalnych samorządów. Centrum Doradztwa Rolniczego może zapewnić odpowiednie szkolenia w tym zakresie dla zainteresowanych mieszkańców wsi. Szkolenia dla przedstawicieli pomocy społecznej i samorządów, będą działaniem, które wesprą pracowników wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego z zakresie budowania lokalnych partnerstw na rzecz upowszechniania opieki w gospodarstwach rolnych. Podobnie, jak w przypadku celu szczegółowego 2.2., także realizacja działania przypisanego do celu 2.3. uzależniona będzie od efektów działań związanych z tworzeniem ram prawnych oraz finansowych dla funkcjonowania systemu gospodarstw opiekuńczych.

Cel ogólny 3. Budowanie poparcia społecznego

Wstęp UJ

Cel szczegółowy 3.1. Nawiązanie współpracy z interesariuszami tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce

W ramach drugiej fazy realizacji projektu GROWID zorganizowane zostaną seminaria wojewódzkie (łącznie 16 spotkań), w których wezmą udział rolnicy, doradcy rolnicy, przedstawiciele samorządów lokalnych, jednostek pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz inne osoby, które można włączyć w proces tworzenia gospodarstw opiekuńczych w Polsce. Działanie to pozwoli na osiągnięcie kilku celów istotnych z punktu widzenia implementacji w Polsce modelu gospodarstwa opiekuńczego. Po pierwsze, ożywione zostaną sieci regionalne i lokalne współpracy na rzecz rozwoju rolnictwa społecznego, które zostały stworzone dzięki wcześniejszym działaniom podejmowanym przez Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie i wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego. Rozwój tych sieci w zakresie tworzenia gospodarstw opiekuńczych został zahamowany przez brak podstaw prawnych ich funkcjonowania. Zarówno rolnicy, jak również samorządowcy i przedstawiciele pomocy społecznej nie mogli zaplanować konkretnych wspólnych działań, ponieważ gospodarstwa opiekuńcze były im prezentowane jako hipotetyczne rozwiązanie, którego wdrożenie jest planowane w przyszłości. Model wypracowany przez konsorcjum GROWID zmienia tę sytuację, ponieważ pozwala precyzyjnie określić, które gospodarstwa rolne, samorzady i społeczności lokalne mają potencjał do tworzenia gospodarstw opiekuńczych. Projekty realizowane przez CDR O/Kraków przed rokiem 2019 zmierzały do popularyzacji idei łączenia rolnictwa i pomocy społecznej oraz do przeprowadzenia wstępnej diagnozy, która stała się podwaliną projektu GROWID. Dzięki zrealizowaniu jego etapu badawczego możliwe jest zaangażowanie lokalnych partnerstw do pracy nad implementacją konkretnego rozwiązania.

Drugą ważną kwestią, do której rozwiązania pomogą przyczynić się warsztaty wojewódzkie jest problem wsparcia publicznego dla procesu tworzenia gospodarstw opiekuńczych i późniejszego ich finansowania. Opracowany model zakłada, że samorzady lokalne będą mogły być klientami gospodarstw opiekuńczych, tzn., że będą one mogły zlecać rolnikom prowadzenie opieki dziennej nad swoimi mieszkańcami, którzy jej potrzebują. Zastosowanie takiego mechanizmu ma wiele zalet, które omówione zostały w dokumencie „Model gospodarstwa opiekuńczego”, ale strategia taka ma również słabe strony. Rolnicy w wielu przypadkach będą uzależniać swoją decyzję o rozpoczęciu działalności opiekuńczej od gotowości jednostek pomocy społecznej do jej współfinansowania. Konieczne jest zatem tworzenie i umacnianie lokalnych partnerstw i platform współpracy, które umożliwią właściwą komunikację oraz współdziałanie lokalnych partnerów. Dzięki nim gospodarstwa opiekuńcze będą mogły powstawać z myślą o konkretnym zapotrzebowaniu diagnozowanym przez konkretne jednostki

pomocy społecznej. W animowaniu takich lokalnych partnerstw będą mogli brać udział pracownicy wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego odpowiedzialni w danym regionie za rozwój rolnictwa społecznego. Organizacja warsztatów, w których wezmą udział wszyscy potencjalni członkowie takich sieci współpracy pozwoli nadać nową energię temu zapoczątkowanemu już przez wcześniejsze działania jednostek doradztwa rolniczego procesowi. Na początkowym etapie prac związanych z wdrażaniem modelu gospodarstwa opiekuńczego pomocne dla doradców rolniczych będzie także odwołanie się do eksperckiej wiedzy przedstawicieli konsorcjum GROWID.

Po trzecie, budowanie poparcia społecznego dla wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego będzie miało przełożenie na toczące się równocześnie prace nad wdrożeniem potrzebnej legislacji. Osoby zaangażowane w sieci współpracy będą mogły docierać z informacjami do polityków i decydentów działających w danym regionie czy też z niego się wywodzących. Wygenerowana przez wcześniejsze działania jednostek doradztwa rolniczego energia społeczna jest ważnym argumentem za wdrożeniem proponowanego rozwiązania. Decydenci i osoby pracujące nad proponowanymi regulacjami powinni mieć świadomość, że istnieje na nie realne zapotrzebowanie, a ich wprowadzenie przyniesie wymierne efekty społeczne i ekonomiczne.

Konsorcjantem odpowiedzialnym za organizację warsztatów terenowych będzie Uniwersytet Rolniczy im H. Kołłątaja w Krakowie. W realizacji tego zadania będzie on jednak ściśle współpracował z pozostałymi członkami konsorcjum GROWID. Szczególnie ważna będzie tu współpraca z CDR O/Kraków, który zainicjował w przeszłości tworzenie sieci współpracy na rzecz rozwoju w Polsce gospodarstw opiekuńczych. Podmiot ten dysponuje doświadczeniem w organizacji seminariów regionalnych oraz kontaktami do ich potencjalnych uczestników.

Cel szczegółowy 3.2. Organizacja wyjazdów studyjnych

Ogromny wpływ na stworzony w ramach projektu GROWID model gospodarstwa opiekuńczego miały pilotażowe projekty realizowane przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Jego wkład polega nie tylko na przetestowaniu niektórych rozwiązań, które ostatecznie stały się częścią modelu, ale także na promocji idei łączenia działalności rolniczej i opiekuńczej. Gospodarstwa świadczące opiekę w województwie kujawsko-pomorskim były celem licznych wyjazdów studyjnych. Ich efekty wskazują, że docelowo w każdym województwie powinny powstać „pionierskie” gospodarstwa opiekuńcze, które będą żywymi laboratoriami testującymi model w konkretnych, specyficznych dla danego regionu warunkach. Takie gospodarstwa, które można by określić mianem „demonstracyjnych”, będą także źródłem pozytywnych wzorców napędzających tworzenie wspomnianych powyżej lokalnych partnerstw. Wizyty studyjne w województwie kujawsko-pomorskim będą bardzo pomocne w procesie tworzenia takich demonstracyjnych gospodarstw opiekuńczych w

kolejnych regionach. W ramach projektu GROWID zaplanowano zrealizowanie dwóch takich wizyt. W każdej z nich weźmie udział minimum 20 osób, a czas ich trwania przewiduje się na 3 dni.

Proponowany model gospodarstwa opiekuńczego zakłada, że w Polsce zostaną wprowadzone bardzo korzystne w porównaniu z innymi europejskimi krajami regulacje, które umożliwią rozwój zielonej opieki. Zanim tak się stanie warto korzystać z doświadczeń rolników, samorządów i instytucji centralnych z państw, które dysponują bogatszymi niż Polska doświadczeniami w zakresie rolnictwa społecznego. Jakkolwiek banalnie to brzmi, wcześniejsze doświadczenia Centrum Doradztwa Rolniczego wskazują, że prezentowanie dobrych praktyk w zakresie łączenia rolnictwa i opieki jest najlepszym sposobem by wyjaśnić tę ideę oraz zdobywać dla niej poparcie. Każde gospodarstwo opiekuńcze, niezależnie od kraju, jest w pewien sposób unikatowe. Wynika to z tego, że każdy gospodarz decydując się na rozwój w kierunku rolnictwa wielofunkcyjnego musi stworzyć własny pomysł na działalność oraz biznesplan. Zagraniczne wizyty studyjne są dobrą okazją do tego, żeby poznać większą liczbę przykładów rozwiązywania tych praktycznych problemów. W ramach projektu GROWID zaplanowano 3 zagraniczne wyjazdy: do Królestwa Niderlandów, Włoch oraz Norwegii. O wyborze tych krajów zdecydował fakt, że w każdym z nich rolnictwo społeczne rozwija się w oparciu o odmienne przepisy i możliwe jest tam poznanie różnych rozwiązań istotnych z punktu widzenia wdrażania gospodarstw opiekuńczych w Polsce. W przypadku Holandii możliwe będzie zapoznanie uczestników wyjazdu ze sposobami, w jaki opieka jest łączona z innymi rodzajami działalności okołorolniczej. Wizyta we Włoszech pozwoli zwrócić większą uwagę na współpracę mieszkańców wsi w ramach kooperatyw. Z kolei w Norwegii pożyteczne będzie skupienie się na strategiach współpracy pomiędzy rolnikami a lokalnymi samorządami. Przewiduje się, że każdy z wyjazdów potrwa ok. 6 dni oraz że w każdym z nich weźmie udział około 20 osób.

Zarówno w przypadku krajowych, jak i zagranicznych wyjazdów studyjnych przewiduje się szerokie grono ich potencjalnych uczestników. Będą oni rekrutowani między innymi spośród rolników, przedstawicieli doradztwa rolniczego, samorządów lokalnych i jednostek pomocy społecznej. W zależności od postępu prac legislacyjnych będzie można rozważyć również zaproszenie na nich decydentów, w tym polityków i pracowników instytucji centralnych. Zaprezentowanie im na konkretnych przykładach idei łączenia rolnictwa i opieki może ułatwić uzyskanie ich poparcia dla proponowanych rozwiązań.

Odnosnie wizyt studyjnych należy jeszcze poczynić zastrzeżenie, że na ostateczny ich kształt mogą mieć wpływ ewentualne ograniczenia związane z wystąpieniem w Polsce i Europie COVID-19. Na etapie przygotowania niniejszej strategii niemożliwe jest stwierdzenie czy będzie możliwe przeprowadzenie proponowanych wyjazdów zgodnie z pierwotnymi założeniami.

Należy także zwrócić uwagę, że realizacja opisywanego tu celu szczegółowego Strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego nie powinna ograniczać się jedynie do realizacji wizyt studyjnych zaplanowanych w ramach projektu GROWID. Instytucje zaangażowane w implementację w Polsce gospodarstw opiekuńczych, w tym zwłaszcza jednostki doradztwa rolniczego oraz jednostki pomocy społecznej powinny wykorzystywać wyjazdy studyjne jako jedno z najskuteczniejszych narzędzi w tym procesie.

Cel szczegółowy 3.3. Przeprowadzenie kampanii społecznej

Działania proponowane w ramach celów szczegółowych 3.1. oraz 3.2. kierowane są głównie do osób, które będą bezpośrednio zaangażowane w proces tworzenia proponowanych przez konsorcjum GROWID regulacji prawnych oraz w działania na rzecz powstawania konkretnych gospodarstw opiekuńczych. Implementacja proponowanego rozwiązania będzie jednak uzależniona również od zbudowania wokół niego szerszego poparcia społecznego. Będzie wymagać to podjęcia zarówno działań kierowanych do ogółu Polaków, jak i działań adresowanych do mieszkańców obszarów wiejskich.

Model gospodarstwa opiekuńczego opiera się na bardzo mocnym założeniu, że wdrożenie tego rozwiązania wymaga stworzenia przepisów ułatwiających godzenie działalności rolniczej i opiekuńczej. W szczególności chodzi tu o postulaty wyłączenia opieki w gospodarstwach rolnych spod działania przepisów Prawa Przedsiębiorców oraz propozycję, by dochody uzyskane z tej działalności nie były opodatkowane. Propozycje te nie wynikają z dążenia do tworzenia przywilejów dla kategorii społecznej, jaką stanowią rolnicy, ale istnieje zagrożenie, że mogą zostać tak odczytane. Model gospodarstwa opiekuńczego będzie instrumentem polityki społecznej, gospodarczej i klimatycznej. Cele wszystkich tych polityk będą mogły zostać osiągnięte poprzez wprowadzenie nowej funkcji do rodzinnych gospodarstw rolnych. Świadczenie usług opiekuńczych będzie pomagało przetrwać rodzinnym farmom, będzie sprzyjać podnoszeniu dochodów mieszkańców wsi oraz rozwojowi ekologicznej produkcji żywności na niewielką skalę. Przetrwanie gospodarstw rodzinnych powiązane jest z kwestiami bezpieczeństwa żywnościowego Polski oraz zachowania tradycyjnego krajobrazu kulturowego wsi. Z drugiej strony gospodarstwa opiekuńcze będą pozytywnie oddziaływać na swoje otoczenie: pomogą rozwiązywać problemy demograficzne obszarów wiejskich i przyczynią się do tworzenia wysokiej jakości usług dla seniorów i innych osób potrzebujących wsparcia. Wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego należy traktować jako inwestycję w zrównoważony rozwój naszego kraju i jest to komunikat, który powinien być skierowany do ogółu mieszkańców Polski. Ta inwestycja może zostać dokonana niewielkim nakładem środków, co jeszcze mocniej uwydatnia zyski możliwe do osiągnięcia dzięki niej. Wprowadzenie ułatwień dla rolników zamierzających wprowadzić do swoich gospodarstw funkcje opiekuńcze nie będzie tworzyć nierówności pomiędzy nimi a innymi

podmiotami działającymi w branży opiekuńczej. Będzie to działanie, które wyrówna nierówności w dostępie do usług społecznych pomiędzy wsią a obszarami silniej zurbanizowanymi. Gospodarstwa opiekuńcze będą mogły zaistnieć jedynie w sytuacji, gdy ich prowadzenie będzie opłacalne dla rolników, przy jednoczesnym zapewnieniu ceny ich usług, która nie będzie zaporowa dla potencjalnych klientów. Wprowadzenie prawnych i fiskalnych ułatwień dla rolników sprawujących funkcje opiekuńcze jest w tym kontekście działaniem niezbędnym, by wygenerować zarysowane powyżej korzyści z rozwoju tej formy rolnictwa społecznego.

Rozwiązanie wypracowane przez konsorcjum GROWID będzie wymagać promocji również wśród mieszkańców wsi. Związane jest to ze społecznymi uwarunkowaniami wprowadzania tej innowacji, które dogłębnie zostały opisane w zadaniach badawczych realizowanych przez badaczy z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem, które wymaga przededefiniowania postaw mieszkańców wsi wobec starości. Gospodarstwa opiekuńcze pomogą w tworzeniu pozytywnego wizerunku aktywnej „jesieni życia”. Rodziny wiejskie będą musiały zaakceptować fakt, że konieczne jest ponoszenie nakładów na zapewnienie jak najwyższej jakości życia swoich najstarszych członków. Przemiany społeczne (m.in. rosnąca liczba seniorów, emigracja, rozluźnienie tradycyjnych więzi, praca poza gospodarstwem rolnym) powodują, że rodziny wiejskie nie są już w stanie w takim stopniu jak dotychczas zapewniać właściwej opieki osobom starszym.

W dokumentach wytworzonych przez konsorcjum GROWID w wielu miejscach podkreślany jest fakt, że przezwyciężenie negatywnych skutków zjawisk demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa będzie wymagało działań na dużą skalę. Tylko licznie powstające gospodarstwa opiekuńcze będą w stanie poprawić sytuację w tym względzie ocenianą z perspektywy ogólnopolskiej. Wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego będzie wymagało nie tylko ożywienia dotychczas powstałych sieci współpracy, o czym była mowa poniżej, ale także tworzenia nowych lokalnych partnerstw na rzecz ich powstawania. Działania promocyjne pomogą dotrzeć z informacjami o wdrażanym rozwiązaniu do większej liczby rolników, mieszkańców wsi, przedstawicieli samorządów i jednostek pomocy społecznej. Istnieje także szansa, że w niektórych gminach mieszkańcy obszarów wiejskich będą wywierać oddolny nacisk na władze lokalne, by stawiały na innowacyjne rozwiązania w zakresie tworzenia usług społecznych.

W ramach projektu GROWID zaplanowana została kampania społeczna, która pozwoli osiągnąć opisywane tu zamierzenia poprzez prowadzenie strony internetowej zawierającej kompendium wiedzy na temat wdrażanego rozwiązania oraz stanowiącej punkt kontaktowy dla osób i instytucji, które będą chciały dołączyć do sieci współpracy działającej na rzecz budowy systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce. W ramach kampanii publikowane będą artykuły w prasie branżowej z zakresu rolnictwa oraz

pomocy społecznej. Materiały informacyjne będą ukazywać się także w mediach elektronicznych. Walnie przyczynią się do tego konferencje prasowe, które organizowane będą w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kluczowych momentach fazy wdrożeniowej projektu. Zapewnią one w szczególności sprawdzone informacje na temat postępu prac legislacyjnych oraz prezentować będą poszczególne elementy wdrażanego rozwiązania.

Konsorcjantem odpowiedzialnym za przeprowadzenie kampanii społecznej będzie Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział Kraków. W działania promocyjne zaangażowani będą także przedstawiciele pozostałych instytucji tworzących konsorcjum GROWID, w tym w szczególności przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Podobnie, jak w przypadku innych proponowanych działań w ramach celu ogólnego „Budowa poparcia społecznego”, aktywności instytucji odpowiedzialnych za wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego nie powinna ograniczać się jedynie do działań zaplanowanych w ramach projektu GROWID. Przewiduje się, że prace nad niezbędnymi regulacjami prawnymi potrwać dłużej niż działania projektowe. Konieczne będzie zatem kontynuowanie działań informacyjnych i promocyjnych. Działania tego typu wpisują się w standardowy sposób funkcjonowania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Centrum Doradztwa Rolniczego, co zabezpiecza realizację celu szczegółowego 1.3. w dłuższej perspektywie czasowej.

Cel szczegółowy 3.4. Upowszechnienie wyników badań naukowych

Wdrażanie modelu gospodarstwa opiekuńczego jest przykładem procesu transferu wiedzy, który zainicjowany został przez jednostki doradztwa rolniczego. Elementem tego procesu powinno być nie tylko dotarcie do mieszkańców wsi z praktycznymi informacjami, ale także upowszechnienie wyników badań w środowisku naukowym. Wartością dodaną tego procesu będzie stworzenie dobrej praktyki w zakresie kreowania polityki opartej na dowodach, a więc interwencji publicznej, która bazuje na danych gromadzonych przez naukowców.

Godne podkreślenia jest, że prace badawcze zrealizowane przez konsorcjum GROWID są unikatowe nie tylko w skali krajowej, ale również w perspektywie międzynarodowej. Zrealizowane projekty badawcze pozwoliły na zgromadzenie bogatych danych na temat zjawiska starzenia się na obszarach wiejskich, funkcjonowania usług społecznych na wsi, strategii implementacji innowacji społecznych poza miastem oraz ekonomicznych uwarunkowań rolnictwa społecznego. Upowszechnienie tych danych umożliwi naukowcom i praktykom wykorzystanie ich w kolejnych projektach związanych z rozwojem obszarów wiejskich. Przygotowanie wartościowych publikacji naukowych i udział w prestiżowych konferencjach naukowych pozwoli także na wzmacnianie pozycji polskich naukowców w międzynarodowym środowisku nauk socjologicznych i rolniczych. To korzyści, które pośrednio będą

przyczynić się do rozwoju kraju i budowania jego silnej pozycji na globalnym rynku. Z punktu widzenia strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego istotne jest także to, że upowszechnienie wyników badań naukowych będzie sprzyjać budowaniu poparcia społecznego i politycznego dla implementacji tego rozwiązania.

W upowszechnianie wyników przeprowadzonych badań naukowych zaangażowani będą przedstawiciele konsorcjantów, którzy realizowali zadania badawcze, a więc Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Rolniczego im. H.Kołłątaja w Krakowie oraz Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie.

Cel ogólny 4. Pozyskanie informacji zwrotnej na temat modelu gospodarstwa opiekuńczego

Model gospodarstwa opiekuńczego opracowany przez konsorcjum GROWID jest bardzo rozbudowaną propozycją. Prezentujący go dokument porusza wiele szczegółowych kwestii, które istotne są zarówno z punktu widzenia pojedynczych rolników zakładających gospodarstwa opiekuńcze, jak również z punktu widzenia przedstawicieli instytucji zaangażowanych w tworzenie systemu ich wsparcia. Propozycje szczegółowych rozwiązań odniesione są do kontekstu społecznego, kulturowego, gospodarczego, instytucjonalnego i prawnego. Model wskazuje najbardziej optymalne rozwiązania kwestii, które nierzadko stawiały przed jego twórcami sprzeczne wymagania. Wiele jego elementów pełni funkcje jawne i ukryte. Przykładowo, system certyfikacji gospodarstw ma nie tylko uniemożliwić tworzenie gospodarstw opiekuńczych osobom, którzy nie są faktycznie zaangażowani w działalność rolniczą, ale jednocześnie będzie mechanizmem selekcyjnym, który nie „wpuści” do systemu rolników nieposiadających odpowiedniej infrastruktury i predyspozycji, by świadczyć usługi opiekuńcze. Ta szczegółowość modelu jest wypadkową doświadczeń wcześniejszych doświadczeń doradztwa rolniczego. Doradcy muszą dostarczać rolnikom konkretnej i sprawdzonej wiedzy, dlatego wyzwaniem dla konsorcjum GROWID było przełożenie abstrakcyjnej idei zielonej opieki na funkcjonalny opis działającego gospodarstwa opiekuńczego, ulokowanego w konkretnym otoczeniu prawnym, instytucjonalnym i gospodarczym.

Etap przygotowania do wdrożenia wypracowanego rozwiązania jest okresem, w którym należy wyeliminować wszelkie niejasności, nieścisłości i ewentualne braki modelu gospodarstwa opiekuńczego. Ich pojawienie się było nieuniknione i wynikało z opisanej powyżej specyfiki tworzenia praktycznego rozwiązania na podstawie abstrakcyjnych analiz. Model gospodarstwa opiekuńczego zostanie częściowo doprecyzowany na etapie konkretnych prac legislacyjnych. Istotnym elementem procesu przygotowania do wdrożenia będą jednak również konsultacje z rolnikami i mieszkańcami wsi, którzy posiadają specyficzną perspektywę i zasoby wiedzy. Nie będą oni jedynie biernymi odbiorcami

tworzonych regulacji prawnych, ale bardzo istotnymi aktorami procesu implementacji gospodarstw opiekuńczych. Partycypacja rolników i mieszkańców wsi w procesie przygotowania do wdrożenia innowacji zostanie zapewniona dzięki realizacji zadań skupionych w ramach celu ogólnego 2.

Cel szczegółowy 4.1. Testowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego

Projekt GROWID zakłada, że w drugim etapie jego realizacji przeprowadzonych zostanie 16 regionalnych warsztatów dla właścicieli gospodarstw rolnych. Warsztaty te pozwolą zdobyć informacje niezbędne do przełożenia abstrakcyjnego modelu gospodarstwa opiekuńczego na konkretne instrukcje dla rolników zainteresowanych wdrożeniem tego rozwiązania. W tym sensie spotkania z rolnikami w regionach będą wsparciem dla działań szkoleniowych projektowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego. Pomogą one także w doborze właściwej narracji na potrzeby planowanej kampanii społecznej (patrz cel szczegółowy 3.3.). Konsorcjantami odpowiedzialnymi za realizację warsztatów będą Uniwersytet Rolniczy im. H.Kołłątaja w Krakowie oraz Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie.

Cel szczegółowy 4.2. Ilościowe badania społeczne i marketingowe

Uniwersytet Rolniczy im. H.Kołłątaja w Krakowie przeprowadzi badania ankietowe wśród mieszkańców wsi, w tym wśród mieszkających na obszarach wiejskich osobach starszych. Obie te kategorie społeczne były już uwzględnione w przedsięwzięciach badawczych realizowanych w ramach pierwszej fazy projektu GROWID. Na etapie przygotowania do wdrożenia opracowanego przez konsorcjum rozwiązania istotne będzie uwzględnienie perspektywy przedstawicieli grup, spośród których będą rekrutować się osoby z niego korzystające. Wyniki tych badań nie tylko dostarczą dodatkowych danych pozwalających na dopracowanie rozwiązania i pomogą prowadzić działania promocyjne, ale będą również wsparciem dla prac związanych z budowaniem poparcia politycznego.

Powiązanie celów strategii z wynikami analizy SWOT

Przeprowadzona na etapie tworzenia strategii analiza SWOT pozwoliła na zidentyfikowanie szans i zagrożeń dla procesu wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego w Polsce. Skuteczna realizacja tego procesu wymagać będzie podjęcia działań, które zminimalizują ryzyko wystąpienia przeszkód umożliwiających utworzenie w Polsce systemu gospodarstw opiekuńczych. Powiązanie celów strategii z wynikami analizy SWOT dostarcza uzasadnienia dla proponowanych działań oraz pozwala sprawdzić czy są one kompleksowe, tzn. czy gwarantują wdrożenie wszystkich elementów zaproponowanego przez konsorcjum GROWID modelu gospodarstwa opiekuńczego.

W poniższej tabeli wnioski z analizy SWOT zaprezentowane zostały w takiej kolejności, w jakiej pojawiają się w rozdziale prezentującym je w całości. Powoduje to, że powiązane z nimi cele szczegółowe wymienione są w innej kolejności niż ta zawarta w macierzy logicznej. Z tego samego

powodu niektóre cele szczegółowe przyporządkowane są do kilku wniosków analizy SWOT. Innymi słowy, powtórzenia oznaczają, że dane działanie w ramach wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego odpowiada na zapotrzebowanie wynikające z więcej niż jednego wniosku z analizy SWOT.

Wnioski z analizy SWOT	Cel szczegółowy	Uwagi
W procesie wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego należy eksponować fakt, że rozwiązanie to wpisuje się w realizowane przez Rząd polityki związane z rozwojem obszarów wiejskich oraz rozwojem usług społecznych. Znajduje to odzwierciedlenie w obowiązujących dokumentach strategicznych.	3.1. Budowa poparcia politycznego	<ul style="list-style-type: none"> • Odwołanie do obowiązujących dokumentów strategicznych ułatwi zdobycie poparcia społecznego i politycznego dla wdrażanego rozwiązania.
Wykorzystanie istniejących mechanizmów finansowania usług opiekuńczych w ramach systemu pomocy społecznej pozwoli oprzeć się na już istniejących instytucjach i już działających procedurach.	4.1. Zapewnienie finansowania dla systemu gospodarstw opiekuńczych	<ul style="list-style-type: none"> • Proponowane zmiany prawne nie zmieniają zasadniczo istniejącego porządku prawnego. • Proponowane mechanizmy finansowania pozwolą na przekierowanie części środków publicznych, które zostaną przeznaczone na pomoc społeczną do systemu gospodarstw opiekuńczych.
Proponowane rozwiązanie oparte jest na wynikach pilotażowych projektów.	1.2. Organizacja wyjazdów studyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Dotychczasowe doświadczenia związane z rozwojem rolnictwa społecznego wskazują, że wielkie znaczenie dla upowszechniania tej idei ma prezentowanie dobrych praktyk.
Rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze wzmacnia prawie wszystkie pozytywne aspekty modelu gospodarstwa opiekuńczego.	1.3. Przeprowadzenie kampanii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego wzbogaci istniejący zestaw możliwości oferowania usług opiekuńczych o rozwiązanie dostosowane do społecznych i ekonomicznych realiów obszarów wiejskich w Polsce. Będzie ono szansą dla wiejskich samorządów

		<p>na dalszy rozwój oferty kierowanej do osób starszych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój „srebrnej gospodarki” będzie zachętą dla rolników do wprowadzania funkcji opiekuńczych do gospodarstw rolnych.
<p>W Centrum Doradztwa Rolniczego, jak również w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego pracują wykwalifikowane osoby, które mogą wziąć udział w procesie wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego.</p>	<p>4.2. Wdrożenie procesu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych i walidacji kompetencji osób zaangażowanych w ich działalność</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Działania podjęte przez jednostki doradztwa rolniczego przed rokiem 2020 znacznie ułatwiają wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego oraz obniżają koszty tej operacji.
<p>Dla procesu wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego istotna będzie współpraca pomiędzy jednostkami systemu pomocy społecznej oraz jednostkami doradztwa rolniczego.</p>	<p>1.1. Nawiązanie współpracy z interesariuszami tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce 4.3. Opracowanie programu szkoleniowego dla przedstawicieli jednostek pomocy społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dobra współpraca pomiędzy przedstawicielami jednostek pomocy społecznej i jednostek doradztwa rolniczego będzie sprzyjać poprawnemu wdrożeniu modelu.
<p>W ramach wdrażania modelu konieczne podjęcie jest działań, które pomogą osobom zainteresowanym utworzeniem gospodarstwa opiekuńczego zdobyć i potwierdzić niezbędne do tego kompetencje. Potrzebne jest również uruchomienie wsparcia i doradztwa dla rolników w zakresie przygotowania gospodarstw do pełnienia funkcji opiekuńczych.</p>	<p>4.2. Wdrożenie procesu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych i walidacji kompetencji osób zaangażowanych w ich działalność</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Doradztwo rolnicze odegra kluczową rolę w upowszechnianiu proponowanego rozwiązania. • Od pracy doradców rolniczych będzie zależeć sposób rozwiązywania wielu praktycznych problemów, które będą pojawiać się w czasie tworzenia i funkcjonowania konkretnych gospodarstw.
<p>Kluczowe dla wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego będzie stworzenie platform współpracy pomiędzy przedstawicielami różnych sektorów. Konieczne jest to na szczeblu centralnym (wypracowanie regulacji prawnych niezbędnych do</p>	<p>3.2. Przygotowanie projektu ustawy 1.1. Nawiązanie współpracy z interesariuszami tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce 2.1. Testowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie platform współpracy przyczyni się do likwidowania problemów, które pojawiają się w przypadku wdrażania innowacyjnego rozwiązania zakorzenionego jednocześnie w dwóch różnych dużych systemach

wdrożenia modelu) oraz regionalnym i lokalnym (współpraca na rzecz tworzenia konkretnych gospodarstw).		społecznych – gospodarce rolnej i pomocy społecznej. <ul style="list-style-type: none"> Doradcy rolniczy mogą być pomocni w nawiązywaniu współpracy pomiędzy rolnikami, a systemem pomocy społecznej.
Konieczne jest prowadzenie przemyślanych działań promocyjnych, które w przystępny sposób przedstawiać będą ideę gospodarstw opiekuńczych.	1.3. Przeprowadzenie kampanii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> Działania promocyjne powinny docierać do wszystkich aktorów procesu wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego: decydentów na poziomie centralnym, rolników, samorządowców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz potencjalnych uczestników gospodarstw opiekuńczych i ich rodzin. Kreowanie pozytywnego wizerunku gospodarstw opiekuńczych wśród ogółu mieszkańców Polski ułatwi uzyskanie akceptacji dla postulatu wprowadzenia preferencji dla prowadzących je rolników.
Wskazane jest zaplanowanie działań, które pozwolą zaangażować w proces implementacji gospodarstw opiekuńczych przedstawicieli władz wykonawczych i ustawodawczych.	3.1. Budowa poparcia politycznego	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie rozwiązań prawnych pozwalających na tworzenie gospodarstw opiekuńczych w proponowanej formie jest kluczowym elementem strategii.
Pomocne w uniknięciu zagrożeń dla procesu wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego byłoby stworzenie podmiotu, który będzie koordynował działania różnych instytucji zaangażowanych w proces wdrożenia.	3.2. Przygotowanie projektu ustawy	-
Konieczne jest podjęcie bardzo energicznych działań zwłaszcza w zakresie umożliwienia finansowania procesu tworzenia gospodarstw	4.1. Zapewnienie finansowania dla systemu gospodarstw opiekuńczych	<ul style="list-style-type: none"> Działania na rzecz wsparcia procesu tworzenia gospodarstw opiekuńczych ze środków Funduszy Europejskich w perspektywie finansowej

opiekuńczych w ramach Funduszy Europejskich.		2021-2028 powinny być podejmowane równoległe z tworzeniem regulacji prawnych niezbędnych do wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego.
Przedstawiciele Centrum Doradztwa Rolniczego oraz Uniwersytetów powinni propagować wyniki przeprowadzonych badań oraz udostępniać decydom wiedzę niezbędną do poprawnego wdrożenia wypracowanego rozwiązania.	1.4. Upowszechnienie wyników badań naukowych	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpowszechnianie wyników badań naukowych, które stały się podstawą do stworzenia modelu gospodarstwa opiekuńczego dostarczy argumentów w działaniach komunikacyjnych na rzecz jego poparcia. • Wartością dodaną będzie tu propagowanie polityki opartej na dowodach.

Harmonogram realizacji strategii

Propozycje działań ujęte w Strategii wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego dzielą się na dwie grupy. Do pierwszej z nich należą zadania uwzględnione w drugiej fazie projektu GROWID, podczas gdy drugą grupę stanowią zadania zdefiniowane pod wpływem wypracowanego przez konsorcjum rozwiązania. Działania z pierwszej grupy muszą zostać zrealizowane do końca 2021 roku. W przypadku pozostałych celów szczegółowych możliwe jest przyjęcie dłuższego horyzontu czasowego.

Należy zwrócić uwagę, że kluczowym celem, który musi zostać osiągnięty by możliwe było wdrożenie modelu gospodarstwa opiekuńczego jest opracowanie i przyjęcie proponowanych regulacji prawnych. Członkowie konsorcjum GROWID, zwłaszcza przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, będą zaangażowani w ten proces, ale nie będą posiadali bezpośredniego wpływu na jego przebieg. Niemożliwe jest zatem przyjęcie przez nich harmonogramu prac wdrożeniowych uwzględniającego konkretne daty. Lepszym rozwiązaniem wydaje się skupienie uwagi na rozłożeniu w czasie poszczególnych działań oraz wskazaniu kolejności ich podejmowania. Nie oznacza to oczywiście, że konsorcjanci lokują koniec procesu wdrażania modelu gospodarstwa opiekuńczego w nieokreślonym momencie w przyszłości. Punktami orientacyjnymi są tu działania, które muszą zostać zrealizowane w ramach trwającego do końca roku 2021 projektu. Wśród nich znajdują się konsultacje prawne, powołanie zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów zespołu ds. wdrożenia wypracowanego rozwiązania, zadania związane z budowaniem poparcia politycznego i społecznego. Bardzo ważne jest także, że trwające prace nad dokumentami strategicznymi dla kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej będą wywierały presję na stworzenie prawnej definicji gospodarstwa opiekuńczego. Jest

ona konieczna, by możliwe było uwzględnienie finansowania gospodarstw opiekuńczych ze środków Funduszy Europejskich. Realizacja tych wszystkich działań będzie uprawdopodobniać realizację celów związanych z przyjęciem proponowanych ram prawnych. Z kolei osiągnięcie tego zamierzenia pozwoli na „domknięcie” systemu gospodarstw opiekuńczych poprzez stworzenie systemu certyfikacji gospodarstw rolnych oraz programów szkoleniowych dla mieszkańców wsi.

Propozycje odnośnie najbardziej optymalnego w czasie rozłożenia zadań wynikających z matrycy logicznej strategii zostały zobrazowane w poniższej tabeli.

		Kolejne miesiące realizacji fazy wdrożeniowej projektu GROWID																		Ewentualna kontynuacja po 2021 r.
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI PRODUKTU	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1.1. Budowa poparcia politycznego	Spotkania zespołu zadaniowego powołanego przez Prezesa Rady Ministrów	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	TAK
	Spotkania z członkami komisji sejmowych	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	TAK
1.2. Przygotowanie projektu ustawy	Konsultacje z ekspertami prawnymi	X	X	X	X	X	X													
	Poddanie projektów ustaw konsultacjom społecznym							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	TAK
2.1. Zapewnienie finansowania dla systemu gospodarstw opiekuńczych	Wdrożenie instrumentów finansowych wspierających tworzenie gospodarstw opiekuńczych													X	X	X	X	X	X	TAK
	Stworzenie instrumentów finansowych wspierających zakup usług gospodarstw opiekuńczych													X	X	X	X	X	X	TAK
2.2. Wdrożenie procesu certyfikacji gospodarstw opiekuńczych i walidacji kompetencji osób zaangażowanych w ich działalność	Stworzenie regulaminów certyfikatu gospodarstwa rolnego																		X	TAK
	Opracowanie programów szkoleniowych dla prowadzących gospodarstwa opiekuńcze																		X	TAK
	Opracowanie programów szkoleniowych dla opiekunów w gospodarstwach opiekuńczych																		X	TAK
	Przygotowanie wniosków o włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji																		X	TAK
	Przeszkolenie pracowników Ośrodków Doradztwa Rolniczego																		X	TAK
	Opracowanie poradników dotyczących prowadzenia gospodarstwa opiekuńczego														X	X	X	X	X	X

2.3. Przygotowanie programu szkoleniowego dla przedstawicieli JSP	Opracowanie programów szkoleniowych dla przedstawicieli jednostek pomocy społecznej																		X	TAK
3.1. Nawiązanie współpracy z interesariuszami tworzenia systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce	Organizacja seminariów regionalnych							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	NIE
3.2. Organizacja wyjazdów studyjnych	Przeprowadzenie krajowych wyjazdów studyjnych							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	NIE	
	Przeprowadzenie zagranicznych wyjazdów studyjnych							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	NIE	
3.3. Przeprowadzenie kampanii społecznej	Prowadzenie strony internetowej	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	TAK	
	Publikacja artykułów w prasie rolniczej	X	X	X	X	X	X							X	X	X	X	X	NIE	
	Publikacja artykułów z zakresu pomocy społ.													X	X	X	X	X	NIE	
	Rozpowszechnianie informacji w tradycyjnych i nowych mediach	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	NIE	
	Organizacja konferencji prasowych w Ministerstwie Rolnictwa i Rozw. Wsi	X	X	X					X	X	X	X					X	X	NIE	
3.4. Upowszechnienie wyników badań naukowych	Publikacja artykułów w czasopiśmie punktowanych	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	TAK		
	Udział w konferencjach naukowych konferencjach naukowych	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	TAK		
4.1. Testowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego	Organizacja regionalnych warsztatów dla właścicieli gospodarstw rolnych	X	X	X	X	X	X											NIE		
4.2. Ilościowe badania społeczne i marketingowe	Przeprowadzenie badań ankietowych							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	NIE		